

Gattung Conicera Meig.

C. dauci Meig. (= *atra* Meig.). Ostpreußen: Häufig und schon von Sauter gefunden (4). Königsberg (Vogel), Juditten, Prappeln, Löwenhagen, Fuchsberg, Brandenburg, Groß-Raum, Powunden, Rauschen, Pillwang, Sorquitten, Allenstein, Pillauken, Lesgewangen. In Sandlauken auf Blüten zahlreich. Westpreußen: Danzig (2), auch von mir gefangen, Oliva (3); ich fand sie ferner in Marienburg und mehrfach in Zoppot.

C. pauxilla Schmitz. Ostpreußen: Königsberg (Steiner, Dampf) (1); Pillauken, Groß-Raum, Tilsit 16-8-'25, Heiligenbeil (Coll Schmitz), Seckenburg, Schmilgien Kr. Labiau, Jecksterken, Bredzuller Moor, Dönhofsstadt Kr. Rastenburg, Sadlowo, Deuthen bei Allenstein, April-August. Westpreußen: Ich fing sie 11-7-'22 im Bahnhof Simonsdorf und köderte sie zahlreich Ende Juli 1941 bei Graudenz; Zoppot.

C. schnittmanni Schmitz. Westpreußen: Eines der ersten überhaupt bekannt gewordenen Exemplare fing ich in Vogelsang bei Elbing 23-7-'25.

C. fallens Schmitz. Ostpreußen: Gollau 30-5-1931 (Coll. Schmitz).

C. tarsalis Schmitz. Ostpreußen: Fing ich bei Groß-Raum 6-5-1931.

C. tibialis Schmitz. Ostpreußen: Dieses ist die gar nicht selten in Särgen an begrabenen Leichen anzutreffende Art, auf die wohl die meisten Angaben unter dem Namen „*aterrima*“ (*Phora*) in der medizinischen und gerichtsarztlichen Litteratur zu beziehen sind. Auch ich fand die Art in Pobethen zahlreich, und Tausende leerer Puppenhüllen in einem nach Monaten exhumierten Sarge (in der Königsberger Allg. Ztg. seinerzeit als *Conicera similis* berichtet); ferner: Collau, Wehlau, Gawaiten.

C. floricola Schmitz. Ostpreußen: Fing ich bei Brandenburg 21-5-1923 (5), Nuskern, Löwenhagen, und Groß-Raum. Westpreußen: Vogelsang bei Elbing 23-7-1925 (zugleich mit *C. schnittmanni* Schmitz), ♀ in coll. Schmitz.

Gattung Gymnoptera Lioy

G. longicostalis Schmitz. Ostpreußen: Fing ich bei Groß-Raum 29-7-'25 (6), der damaligen Kenntnis entsprechend als *G. vitripennis* verzeichnet. Westpreußen: Danzig 22-7-'25 und Zoppot 11-7-1942.

BOEKBESPREKINGEN

Kleine Erdbebenkunde door K. Jung. 101 afb.; 158 blz. Springer-Verlag, Berlin, (Verständliche Wissenschaft. Bd. 37). Prijs DM 7.80.

Onze streek behoort tot dat gedeelte der aarde, waar het verschijnsel „Aardbeving“ tot de zeldzaamheden behoort. Zo nu en dan worden wij er ook bij ons aan herinnerd, dat wij niet op een geheel rustige bodem wonen. Uit historische gegevens kon ik van onze wijdere omgeving, van 800 tot 1940, ruim 300 aardbevingen opdienen, die zo veel indruk op de toenmalige bevolking gemaakt hebben, dat zij in detail werden vastgelegd. Van dit aantal werden er 150 waargenomen van 1690—1799, en daarna tot 1940 nog 102. Deze aantallen doen vermoeden, dat er van de voorafgaande eeuwen een groter gedeelte nog kunnen worden opgespoord. Hoewel geen dezer bevingen katastrofaal geweest zijn, hebben verschillende dezer aardbevingsperiodes toch veel onrust in deze streken veroorzaakt. In sommige jaren traden zij zo veelvuldig en ernstig op, dat in de kerken, zowel de hervormde als katholieke, biddagen werden gehouden, en in enkele plaatsen processies door katholieken gehouden werden, waaraan de plaatselijke autoriteiten deelnamen. Soms waren enkele bevingen zo ernstig, dat bewoners in enkele dichter bewoonde centra het niet meer vertrouwden om in hun uit steen opgetrokken huizen te blijven wonen, en houten noodverblijven oprichten in tuinen en begrenzen open plaatsen.

Van dit alles is blijkbaar bij de huidige generatie weinig bekend. Dit blijkt het duidelijkst als in onze omgeving weer eens een schok gemeld wordt, waardoor de bevolking wordt opgeschrikt.

Omdat bekend is, dat wij in ons instituut o.m. ook aardbevingen registreren, krijgen wij de vragen en mededelingen uit de eerste hand. De telefoon is dan ononderbroken in bedrijf. En men stelt ons dan de onmogelijkste vragen. De mededeling van het voelen van een schok gaat meestal voorop. En dan volgen de vragen aan de lopende band. Was die schok een aardbeving? Waar heeft deze dan plaats gehad? Zijn er ongelukken gebeurd? Komen er nog meer schokken? Is de schok op uw instrument opgetekend? Hoe werkt zo'n instrument? enz. Bij een dergelijk gebeuren heb ik het steeds betreurd, dat ik de vragers niet naar een of ander verantwoord geschrift kon verwijzen, en moest volstaan met te zeggen, dat bijzonderheden aan de pers zullen worden doorgegeven. In het vervolg kan ik nu een dankbaar gebruik maken van het boek, in de aanhef genoemd. K. Jung heeft het verstaan, om ons, in zijn rijk geïllustreerd boek, het aardbevings-verschijnsel, in al zijn geledingen, begrijpelijk te maken. Dit werk verdient een warme aanbeveling.

F. H. v. RUMMELEN.

Kohle, Naturgeschichte eines Rohstoffes von Walther E. Petrascheck jr. (Verständliche Wissenschaft, Bd. 59) Springer-Verlag, Berlin 1956. Pr. D.M.

Men vindt het de natuurlijkste zaak bruinkool en steenkool te gebruiken voor industrie en huisbrand, doch de meeste mensen geven zich geen rekenschap van de lange en ingewikkelde weg, waarlangs de kolen ontstaan is. Dit laatste te beschrijven, is het doel van dit boekje. Men zal dan hierin niet aantreffen een

hoofdstuk over de veredeling van de steenkool, hoe gaarne wij dit ook als sluitstuk gezien hadden, maar het valt buiten de opzet van de schrijver. De schr. gebruikt het woord „veredeling” wel, maar in een andere zin dan die, welke wij gewoon zijn, n.l. in de zin van het hoger opvoeren van het inkolingsproces.

In een kort bestek (104 bldz.) vinden we een schat van gegevens. Geen enkel aspect is verwaarloosd.

Het eerste hoofdstuk geeft een kort overzicht van het gebruik van de kolen als energiebron en wij lezen daar, dat reeds Theophrastes (300 v. C.) ons vertelt, dat „de smeden in Ligurie” van steenkool (breekbare stenen) gebruik maakten. Hoofdstuk IV behandelt „Das Werden der Kohlensubstanz (Inkohlung)”. Er zijn twee stadia: het biochemisch stadium (werking van anaerobe microorganismen) en het geochemisch stadium, dat tot het einddoel voert. De vraag wordt gesteld, of in dit laatste stadium ook microorganismen aan het proces hebben deelgenomen. De schr. acht dit zeer onwaarschijnlijk, gezien de hoge temperatuur. In dit hoofdstuk worden verder besproken de factoren, die van invloed zijn op het inkolingsproces. Is de tijdsduur als zodanig een beslissende factor? In het algemeen is het bij onze kolen zo, dat bij de oudste kolen het inkolingsproces het verst gevorderd is. Men moet echter niet vergeten, dat, hoe groter de tijdsduur is, hoe meer de andere factoren (b.v. vulkanische eruptie, gebergtedruk e.a.) gelegenheid hebben gehad, in te werken. De bespreking van dergelijke interessante problemen vindt men in het hele werk.

Het boekje is rijkelijk en fraai geïllustreerd, zowel met foto's als met schematische figuren.

De lezing van dit boekje zal zeker niemand teleurstellen.

Wat houd ik in de tropische voliëre? door Thijs Vrienden Czn. Uitgave W. J. Thieme & Cie N.V. Zutphen. Tweede druk 1956, 113 bladzijden, 65 figuren. Prijs f 4.50.

Het is niet waar, zoals in het voorwoord van dit boekje te lezen staat, dat door een overdreven actie van z.g. dierenvrienden en vooral -vriendinnen in Nederland een wet van kracht is geworden, die ons het houden van inlandse vogels in kooien en voliëres praktisch geheel verbiedt. Dit kwaad is geschied — om de woorden van de schrijver te gebruiken — om de vrij levende vogels in ons land te beschermen, die helaas van jaar tot jaar in soortensamenstelling en aantal achteruitgaan. Het is echter wel zo dat het tijd wordt, dat de bedoelde dierenvrienden en -vriendinnen een actie beginnen om de misstanden die er heersen in de handel in tropische vogels te doen verdwijnen. Hoeveel duizenden vogeltjes komen er niet om tijdens het transport en onmiddellijk na aankomst bij de vogelhandelaar? Over de dieren die de moeilijkheden van het gevangen- en getransporteerd worden te boven komen, gaat dit boekje. Men kan er tal van soorten in beschreven vinden, systematisch gerangschikt en ten dele ook afgebeeld. De auteur geeft velerlei nuttige wenken over de speciale eisen die de soorten afzonderlijk aan hun verzorger stellen. Het eerste deel van het boek gaat over het bouwen, het inrichten en het onderhouden van de voliëre. Het is jammer dat in dit gedeelte niets wordt gezegd over de toepassing van moderne hulpmiddelen, zoals plastic en verwarmings-

apparaten (Over verwarming wordt trouwens helemaal niets verteld). In de volgende gedeelten worden de voeding, het water geven, zit-, slaap- en broedgelegenheden en ook enige nog al eens voorkomende vogelziekten beschreven. Ook in dit deel van het boekje zijn de modernere methoden van voeding en behandeling van zieke vogels niet doorgedrongen. Veel liefhebbers weten niets over het belang van vitaminen bij de voeding, over ultraviolet licht als bron van vitamine D in de vogelveren, over de toepassing van warmtestralers bij de behandeling van zieke vogels en over antibiotica bij de bestrijding van infectieziekten.

Desalniettemin vindt de vogelaar in dit boekje veel van zijn gading. Het voorziet zeker in een behoefte, anders was in zo korte tijd geen tweede druk nodig geweest. Enige onvolkomenheden in de tekst en de soms wat onbenullige tekeningetjes neemt men graag op de koop toe.

v. N.

Die Biologie der Blüte, door F. Knoll. Springer-Verlag, Berlin, Göttingen, Heidelberg 1956. 164 bladzijden, 79 figuren. Prijs DM 7.80.

Bij het verschijnen van een nieuw deeltje in de serie *Verständliche Wissenschaft*, die destijds geopend werd met het beroemde werkje van von Frisch „Aus dem Leben der Bienen” zijn de verwachtingen van de lezer hooggespannen. Zeker was dit het geval, nu Dr. Fr. Knoll, hoogleraar in de plantkunde in Weenen, een verhandeling heeft geschreven over bloembiologie. Om eerlijk te zijn heb ik eerst de proeven met vlinders nagelezen, omdat dit vooral het eigen werk van prof. Knoll is geweest. Hij is erin geslaagd vlinders maandenlang in leven te houden en ze dagelijks te gebruiken voor zijn proefnemingen. Hij kon tenslotte op vergaderingen verschijnen met gedresseerde kolibri-vlinders, die tot verbazing van het gehoor suikerwater gingen zuigen uit papieren bloemen van een bepaalde kleur. De dieren vlogen ook op echte bloemen, die achter een glasplaat waren gemonteerd, zodat er geen geur uit kon opstijgen, en protocollierten deze proeven zelf, doordat zij met hun tong sporen op het glas achterlieten op de plaatsen waar zij ermee de bloem hadden willen binnengaan. Ook windepijlstaarten, echte avondvlinders dus, bleken merkwaardig genoeg niet aan geur, maar aan kleur gebonden te zijn. Zij vlogen niet alleen op „wit”, maar wisten ook violet en blauw te onderscheiden. Andere avondvlinders werden aangelokt door geur, zoals te verwachten was.

Bij het lezen van de aanpassingen van andere insecten-orden aan het bloembezoek — kevers, vliegen, vliesvleugeligen — komt men tal van bijzonderheden te weten, evenals bij die van vogels, vleermuizen en van andere zoogdieren, die bloemen bezoeken, op zoek naar voedsel.

In het eerste deel van het rijkelijk met nieuwe figuren voorziene boekje worden tal van bekende bloemtypen behandeld in hun bouw en bestuivingswijze. Men vindt hier praktisch al de z.g. onduidelijke bloemen uit de flora op zeer duidelijke wijze besproken. Het boek van prof. Knoll zal dan ook zeker goede diensten kunnen bewijzen aan iedere liefhebber, zowel botanicus als zoöloog, maar ook aan studenten en al degenen, die krachtens hun beroep uit de rijke schat der natuur moeten kunnen vertellen aan anderen.

v. N.